

Nové globální vzdělávání

Globalizace, bohatství a chudoba

Globalizace, bohatství a chudoba

Úvod

Globalizace je mnohostranný proces, který zahrnuje rostoucí propojení společností, ekonomik a kultur na celém světě. Zahrnuje rychlou výměnu zboží, služeb, informací, myšlenek a lidí přes hranice států, kterou podporuje technologický, dopravní a komunikační pokrok.

Podstatou globalizace je několik klíčových prvků:

1. Ekonomická globalizace znamená integraci národních ekonomik do světové ekonomiky prostřednictvím obchodu, přímých zahraničních investic, kapitálových toků a šíření technologií. To vedlo ke vzniku nadnárodních společností a globálních dodavatelských řetězců, které změnily ekonomické vztahy a mocenské vztahy.
2. Kulturní globalizace zahrnuje sdílení a prolínání různých kulturních prvků, jako jsou jazyky, umění, kuchyně a zvyky. To může vést k podpoře vzájemného porozumění a tolerance, ale může také vyvolat obavy z kulturní homogenizace a eroze jedinečných tradic.
3. Politická globalizace se vyznačuje rostoucím významem mezinárodních organizací a dohod, které hrají klíčovou roli při utváření globální správy a řešení nadnárodních problémů, jako je změna klimatu, lidská práva a globální bezpečnost.

Globalizace přinesla řadu výhod, například zvýšený hospodářský růst, technologické inovace a kulturní výměnu, ale vyvolala také obavy z nerovnosti, zhoršování životního prostředí a možné ztráty kulturní identity. V důsledku toho zůstává probíhající debata o dopadu globalizace na společnosti a jednotlivce po celém světě klíčovým aspektem současného diskurzu.

V této kapitole se zaměříme především na ekonomickou globalizaci v posledních 30 letech, její počátky, rysy a dopady. Tato kapitola je napsána tak, aby čtenáři poskytla obecný úvod do těchto témat, který můžete využít k vyvolání diskuse ve třídě s využitím scénářů uvedených v celém textu.

V modrých blocích najdete případové studie a souvislosti k obecným myšlenkám uvedeným v této kapitole. V zelených blocích najdete situace, které můžete použít pro debaty a diskuse s mladými lidmi.

Historické pozadí globalizace

Ekonomická globalizace, jak ji známe v současnosti, má svůj nejpřímější původ ve vytvoření globálních institucí a politik po druhé světové válce. To urychlilo integraci národních ekonomik do globálního systému.

1. **Brettonwoodský systém:** V roce 1944 se v Bretton Woods ve státě New Hampshire sešli zástupci 44 zemí, aby vytvořili nový mezinárodní měnový a finanční řád. Cílem systému bylo usnadnit globální hospodářský růst, stabilitu a spolupráci vytvořením institucí, jako je Mezinárodní měnový fond (MMF) a Světová banka, a zavedením systému pevných směnných kurzů vázaných na americký dolar.
2. **General Agreement on Tariffs and Trade (GATT):** GATT byla podepsána v roce 1947 a jednalo se o mnohostrannou obchodní dohodu, jejímž cílem bylo snížit obchodní překážky a podpořit mezinárodní obchod. Z GATT se později v roce 1995 stala Světová obchodní organizace (WTO), která dále liberalizovala světový obchod.
3. **Nadnárodní společnosti:** V poválečném období došlo k rychlé expanzi nadnárodních korporací, které využily výhod stále otevřenějšího globálního trhu. Nadnárodní korporace se staly důležitými činiteli hospodářské globalizace a přenášely kapitál, technologie a odborné znalosti přes hranice.
4. **Technologický pokrok:** Inovace v dopravních a komunikačních technologiích, jako je kontejnerizace, internet a mobilní telefony, umožnily rychlejší a efektivnější globální obchod a výměnu informací.

Tyto faktory spolu s podpůrnými vládními politikami pomohly vytvořit globální ekonomické prostředí, které se vyznačuje propojenými trhy, zvýšeným obchodem a vznikem globálních dodavatelských řetězců.

Souběžně s tímto vývojem probíhala dekolonizace. Dopady dekolonizace na ekonomiky dekolonizovaných zemí byly smíšené. Na jedné straně přinesla dekolonizace těmto národům politickou nezávislost, což jim umožnilo vytyčit si vlastní cesty hospodářského rozvoje. Na druhou stranu dědictví kolonialismu často zanechalo těmto národům značné ekonomické problémy, včetně chudoby, nerovnosti a zaostalosti.

Jedním z nejvýznamnějších dopadů dekolonizace na ekonomiky dekolonizovaných zemí byl vznik nových ekonomických systémů. Mnoho nově nezávislých zemí se snažilo vybudovat socialistické nebo smíšené ekonomiky, které kladly důraz na státní vlastnictví klíčových průmyslových odvětví a zdrojů. Například v Tanzanii prosazoval prezident Julius Nyerere politiku ujamaa, jejímž cílem bylo vybudovat socialistickou společnost prostřednictvím kolektivizace a znárodnění klíčových průmyslových odvětví.

Jiné země, jako například Indie a Čína, prováděly politiku státem řízeného rozvoje, která kladla důraz na investice do infrastruktury a těžkého průmyslu. Tato politika pomohla položit základy rychlého hospodářského růstu, který tyto země zaznamenaly v následujících desetiletích.

Dědictví kolonialismu však zanechalo v mnoha nově nezávislých zemích také značné ekonomické problémy. Například mnoho národů zůstalo s ekonomikou orientovanou

na vývoz, která byla silně závislá na několika klíčových komoditách, jako je ropa nebo nerostné suroviny. To způsobilo, že tyto země byly zranitelné vůči výkyvům světových cen komodit a bránilo jim to v diverzifikaci ekonomik.

Nerovnoměrné rozdělení bohatství a zdrojů, které bylo charakteristické pro mnoho koloniálních společností, navíc často přetrvávalo i v postkoloniální éře. To vedlo k vysoké míře nerovnosti a chudoby v mnoha nově nezávislých zemích. V mnohonárodnostních státech to často zvýhodňovalo dominantní etnika.

Hospodářská globalizace v období po skončení studené války

Pád Sovětského svazu v roce 1991 znamenal významný zlom v historickém pozadí ekonomické globalizace. Tato událost nejenže znamenala konec studené války, ale také urychlila integraci světové ekonomiky prostřednictvím několika klíčových událostí:

1. **Vzestup rozvíjejících se trhů:** Pád komunismu vedl k rychlému přechodu bývalých sovětských zemí a dalších centrálně plánovaných ekonomik k tržním systémům. To vedlo zejména ke vstupu Číny na světový trh, což mělo obrovský dopad na globální dodavatelské řetězce, přičemž Čína (a do značné míry i další země jižní a jihovýchodní Asie) se stala centrem globální výroby.
2. **Globální finanční integrace:** V postsovětské éře došlo k nebývalému vzestupu finanční integrace, k čemuž přispěla liberalizace kapitálových kontrol a rozvoj globálních finančních trhů. Tím se zvýšil přeshraniční tok kapitálu, což umožnilo vyspělým i rozvíjejícím se ekonomikám přístup k mezinárodním finančním zdrojům.
3. **Rozšíření dohod o volném obchodu:** V devadesátých letech a na počátku nového tisíciletí se rozšířily regionální a dvoustranné dohody o volném obchodu, jako je NAFTA (1994) a Evropský jednotný trh (1993). Tyto dohody dále liberalizovaly globální obchod a investice, čímž posílily vzájemnou hospodářskou závislost mezi státy.
4. **Internetová revoluce:** Rozšíření internetu a dalších digitálních technologií umožnilo okamžitou komunikaci a výměnu informací, což podpořilo růst globálního elektronického obchodu a propojilo podniky a spotřebitele po celém světě.

Tento vývoj přispěl ke stále většímu propojení a vzájemné závislosti globální ekonomiky. Toto období rychlé ekonomické globalizace však také vyvolalo obavy z rostoucí příjmové nerovnosti, přesunu pracovních míst a zhoršování životního prostředí, což podnítilo debaty o potřebě spravedlivějších a udržitelnějších globalizačních politik. Některé z těchto obav se staly viditelnějšími v reakcích na finanční krizi v roce 2008.

Globalizace po ekonomické krizi v roce 2008

Finanční krize v roce 2008 znamenala kritický bod ve vývoji globalizace. Odhalila zranitelnost propojeného globálního finančního systému a podnítila přehodnocení rizik a přínosů ekonomické globalizace. V důsledku krize se objevilo několik klíčových trendů a obav:

1. **Změna ekonomické síly:** Krach měl trvalý dopad na vyspělé ekonomiky, zatímco rozvíjející se trhy, jako je Čína a Indie, pokračovaly v růstu, což vedlo k postupné změně globální ekonomické síly. Tento trend přispěl k vzestupu nových regionálních obchodních dohod a k rostoucímu významu rozvojových zemí při utváření globálních hospodářských politik.
2. **Rostoucí protekcionismus:** Krize posílila skepsi vůči výhodám volného obchodu a ekonomické liberalizace, což vedlo některé země k přijetí protekcionistických opatření. To vedlo ke zvýšení obchodního napětí a zpomalení tempa liberalizace světového obchodu.
3. **Potřeba finanční regulace:** Krize v roce 2008 zdůraznila potřebu lepšího dohledu a regulace globálního finančního systému. V reakci na to vlády a mezinárodní organizace zavedly různé regulační reformy s cílem posílit finanční stabilitu a zabránit budoucím krizím.
4. **Nerovnost a sociální nepokoje:** Krize prohloubila příjmovou nerovnost a podnítila nespokojenost veřejnosti, protože lidé zpochybňovali přínosy globalizace pro širší populaci. To vedlo k populistickým hnutím a volání po inkluzivnějším a spravedlivějším globálním ekonomickém systému.

Případová studie: obchodní válka mezi USA a Čínou

Jedním z klíčových příkladů, který tyto problémy zvýrazňuje, je rozvíjející se obchodní válka mezi Čínou a USA.

Obchodní válka mezi USA a Čínou označuje dlouhodobý hospodářský konflikt mezi Spojenými státy a Čínou, který začal v roce 2018. Důvodem sporu byly především obavy z nerovnováhy v obchodu, krádeže duševního vlastnictví a nuceného transferu technologií, jakož i širší strategické soupeření mezi oběma zeměmi.

Obchodní válku zahájily USA pod vedením prezidenta Donalda Trumpa, který ve snaze řešit tyto problémy uvalil cla na čínské zboží v hodnotě miliard dolarů. Čína v reakci na to zavedla odvetná cla na americké výrobky, což vedlo k eskalaci obchodních bariér mezi dvěma největšími světovými ekonomikami.

V průběhu konfliktu proběhlo několik kol jednání, při nichž obě strany dosáhly dočasných příměří a částečných dohod. Komplexní řešení však zůstávalo v nedohlednu. V lednu 2020 podepsaly USA a Čína první fázi obchodní dohody, v níž se Čína zavázala zvýšit nákupy amerického zboží a služeb a provést strukturální reformy v oblastech, jako je ochrana duševního vlastnictví. Výměnou za to USA souhlasila s pozastavením zvyšování některých cel a snížením jiných.

Navzdory této dohodě napětí mezi USA a Čínou přetrvává a řada cel zůstává v platnosti. Obchodní válka má dalekosáhlé důsledky pro obě země a globální ekonomiku, včetně narušení dodavatelského řetězce, snížení hospodářského růstu a zvýšení nejistoty pro podniky a investory. Budoucí trajektorie obchodních vztahů mezi USA a Čínou zůstává nejistá a nadále představuje významný faktor globální ekonomické stability.

V dalších kapitolách se těmito tématy budeme zabývat podrobněji. Podíváme se na hnací síly globalizace, rysy globální ekonomické integrace a dopady globalizované práce. Poté se budeme zabývat hodnocením dopadů globalizace na hospodářský rozvoj a na závěr uvedeme několik případových studií, které mapují možné budoucnosti ekonomické globalizace.

Hnací síly globalizace

Hospodářská globalizace je v posledních desetiletích na rapidním vzestupu, což bylo způsobeno několika klíčovými faktory. V této části se budeme zabývat čtyřmi hlavními hnacími silami ekonomické globalizace: technologickým pokrokem, ekonomickou liberalizací a deregulací, úlohou nadnárodních korporací a kulturní výměnou a globální propojeností.

A. Technologický pokrok

1. **Informační a komunikační technologie:** Digitální revoluce, která se vyznačuje rychlým rozvojem informačních a komunikačních technologií, sehrála klíčovou roli při podpoře hospodářské globalizace. Rozšířené používání internetu a dalších digitálních technologií usnadnilo okamžitou komunikaci a umožnilo podnikům relativně snadno působit v celosvětovém měřítku. V důsledku toho se sdílení nápadů, inovací a znalostí stalo mnohem dostupnějším, což podporuje mezinárodní spolupráci a hospodářskou soutěž. Kromě toho tyto technologie usnadnily rychlé šíření informací, což podnikům umožnilo činit informovanější rozhodnutí a spotřebitelům poskytl přístup k širší nabídce zboží a služeb.
2. **Dopravní technologie:** Klíčovou roli při podpoře ekonomické globalizace sehrál také pokrok v dopravních technologiích. Inovace, jako je kontejnerizace, která způsobila revoluci v celosvětové dopravě tím, že umožnila efektivní přepravu zboží, podstatně snížila náklady a dobu potřebnou pro mezinárodní obchod. Zlepšení v letecké dopravě a logistické infrastruktuře navíc usnadnilo podnikům dosáhnout na zákazníky po celém světě, a tím rozšířilo jejich tržní potenciál. Tato zvýšená dostupnost vedla k většímu propojení globální ekonomiky, kdy se zboží, služby a lidé volněji pohybují přes hranice.

B. Hospodářská liberalizace a deregulace

1. **Odstraňování obchodních překážek:** Další významnou hnací silou hospodářské globalizace je postupné odstraňování obchodních bariér. Prostřednictvím mnohostranných dohod, jako je Světová obchodní organizace (WTO), a regionálních obchodních dohod, jako je Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA) a Evropská unie (EU), země postupně rušily cla, kvóty a další ochranná opatření. Tato liberalizace obchodu umožnila zemím specializovat se na výrobu zboží a služeb, v nichž mají komparativní výhodu, a tím zvýšit globální efektivitu a podpořit hospodářský růst.
2. **Volný tok kapitálu:** Kromě snížení obchodních bariér přispěla ke globalizaci ekonomiky také deregulace finančních trhů. Liberalizace kapitálových trhů usnadnila volný tok investic, umožnila podnikům přístup k zahraničnímu kapitálu a podpořila přeshraniční fúze a akvizice. Tento zvýšený tok kapitálu vedl ke vzniku globálního finančního systému, v němž hlavní roli při usnadňování mezinárodních investic hrají velká finanční centra jako New York, Londýn a Hong Kong. Rozvoj globálních finančních trhů navíc umožnil větší diverzifikaci rizik a efektivní alokaci kapitálu, což podpořilo celkový hospodářský růst a stabilitu.

C. Úloha nadnárodních korporací

Nadnárodní korporace hrají zásadní roli při řízení ekonomické globalizace. Nadnárodní korporace, které působí ve více zemích, stojí v čele rozšiřování mezinárodního obchodu a investic. Prostřednictvím svých globálních operací dokázaly využít úspor z rozsahu a sortimentu a získat přístup k novým trhům, zdrojům a technologiím. To vedlo k větší konkurenci a inovacím, které podnítily globální hospodářský růst.

Nadnárodní korporace navíc usnadňují přeshraniční přenos technologií a znalostí, čímž přispívají k šíření inovací a osvědčených postupů. Globální přítomnost nadnárodních korporací vedla také k vytvoření globálních hodnotových řetězců, v nichž se různé fáze výroby odehrávají v různých zemích. Tato fragmentace výroby dále integrovala národní ekonomiky a umožnila podnikům efektivnější přístup ke zdrojům a pracovní síle. Příkladem může být rozvoj elektroniky a automobilového průmyslu s vysokou přidanou hodnotou v Jižní Koreji a Japonsku, kde se společnosti jako Samsung a Toyota staly lídry ve svých odvětvích.

Kniha „Broken Promise of Globalisation: The Case of the Bangladesh Garment Industry“ zkoumá dopad globalizace na oděvní průmysl v Bangladéši. Její autor, Shahidur Rahman, poskytuje spíše negativní pohled na vliv nadnárodních korporací na země globálního Jihu. tvrdí, že navzdory slibům ekonomického rozvoje a zlepšení pracovních podmínek, které měla globalizace přinést, je realita pro mnoho pracovníků v bangladéšském oděvním průmyslu plná vykořisťování, chudoby a nebezpečných pracovních podmínek.

Kniha podává historický přehled vývoje oděvního průmyslu v Bangladéši od jeho počátků v 70. letech 20. století až po současný status hlavního vývozce oděvů na

světový trh. Tvrdí, že tento průmysl se vyznačuje nízkými mzdami, dlouhou pracovní dobou a špatnými pracovními podmínkami a že tyto podmínky se ještě zhoršily pod tlakem globální konkurence.

Kniha také zkoumá roli globálních značek a maloobchodníků v oděvním průmyslu a dokazuje, že se podílejí na vykořisťování dělníků v Bangladéši. Upozorňuje na způsoby, jakými globální značky využívají svou moc ke snižování cen a přesouvání výrobních nákladů na dodavatele a dělníky, což táhne dané subjekty prudce ke dnu, pokud jde o mzdy a pracovní podmínky.

V závěru se kniha zabývá možnými řešeními problémů, kterým oděvní průmysl v Bangladéši čelí. Argumentuje, že je potřeba udržitelnější a spravedlivější model výroby, která upřednostňuje práva a blaho pracovníků a uznává sociální a ekologické náklady výroby. Vyzývá také k větší transparentnosti a odpovědnosti v globálním dodavatelském řetězci a k posílení postavení pracovníků prostřednictvím podpory kolektivního vyjednávání a práva zakládat odbory.

Cvičení 1: Jaký dopad měla ekonomická globalizace na země globálního Jihu?

Zapojte třídu do diskuse o této otázce: „Volný obchod byl pro země globálního Jihu přínosem“. K vedení diskuse ve třídě můžete uvést níže uvedené argumenty a příklady.

Po diskusi dejte skupinám po 3-4 lidech jeden poskytnutý zdroj. Nechte je v těchto skupinách o zdroji diskutovat, diskutovat o tom, zda otázku podporuje nebo či jí odporuje, a vytvořit jeden argument s využitím textu.

Argumenty pro:

Lepší přístup na trhy: Snížení obchodních překážek může rozvojovým zemím zvýšit přístup na trh a umožnit jim vyvážet své zboží a služby do širšího okruhu zemí, což může zvýšit jejich hospodářský růst a snížit chudobu.

Větší zahraniční investice: Snížení obchodních překážek může vést k větším zahraničním investicím v rozvojových zemích. To může přispět k vytváření pracovních míst a zvýšení hospodářského růstu.

Příklady:

Navrhovaná dohoda African Continental Free Trade Area (AfCFTA): AfCFTA je obchodní dohoda mezi africkými zeměmi, jejímž cílem je snížit obchodní překážky a zvýšit obchod uvnitř Afriky. Očekává se, že dohoda vytvoří trh s více než 1,2 miliardy lidí s celkovým HDP přes 3 biliony dolarů, což poskytne nové příležitosti africkým podnikům; je však brzděna kvůli logistickým i politickým překážkám.

Transpacifické partnerství (TPP): TPP byla obchodní dohoda mezi 12 zeměmi Tichomoří, včetně několika rozvojových zemí, jako je Vietnam, Malajsie a Peru. Cílem dohody bylo snížit obchodní překážky a podpořit hospodářskou integraci mezi členskými zeměmi. Její zastánci tvrdili, že podpoří hospodářský růst a vytvoří pracovní místa, zejména v rozvojových zemích. TPP však nakonec Spojené státy neratifikovaly a její budoucnost je nejistá.

Argumenty proti:

Riziko zvýšené konkurence: Snížení obchodních bariér může vést ke zvýšení konkurence ze strany zahraničních firem, což může poškodit místní průmysl a vést ke ztrátě pracovních míst.

Závislost na vývozu: Zvýšený vývoz může zvýšit závislost rozvojových zemí na mezinárodním obchodu, což je může učinit zranitelnými vůči hospodářským otřesům, pokud se sníží celosvětová poptávka po jejich vývozu.

Příklady:

Vstup Číny do Světové obchodní organizace (WTO): Vstup Číny do WTO v roce 2001 vedl k výraznému snížení obchodních překážek mezi Čínou a ostatními zeměmi. To sice pomohlo zvýšit čínský vývoz a hospodářský růst, ale zároveň to vedlo k obavám z dopadu na pracovní místa a průmyslová odvětví v jiných zemích, zejména ve zpracovatelském průmyslu.

NAFTA: Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA) je obchodní dohoda mezi Spojenými státy, Kanadou a Mexikem. Zastánci tvrdili, že NAFTA povede ke zvýšení hospodářského růstu a tvorbě pracovních míst ve všech třech zemích. Kritici však poukazovali na negativní dopad dohody na některá průmyslová odvětví a pracovní místa, zejména v Mexiku.

Zdroje pro diskusi:

O AFCFTA: <https://www.dw.com/en/africas-afcfta-free-trade-agreement-takes-baby-steps/a-63983721>

O TPP: https://www.washingtonpost.com/opinions/ratify-the-trans-pacific-partnership/2015/11/12/e5dd206c-87dc-11e5-9a07-453018f9a0ec_story.html

Proti TPP: <https://www.getup.org.au/campaigns/tpp/tpp/the-dirtiest-deal-you-ve-never-heard-of>

O NAFTA: <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2013/11/24/what-weve-learned-from-nafta/podle-nafty-mexiko-utrplelo-a-spojene-staty-jeho-bolest-pocitily>

O Číně a WTO: <https://www.brookings.edu/testimonies/issues-in-chinas-wto-pristoupeni/>

Globální ekonomická integrace

Globální ekonomická integrace, charakterizovaná sjednocováním trhů a rostoucí vzájemnou závislostí zemí, se stala ústřední silou, která utváří světové hospodářské prostředí. V této části se budeme zabývat vztahy mezi globálním Severem a globálním Jihem z hlediska mezinárodního obchodu, přímých zahraničních investic a mezinárodních finančních trhů. Probereme výhody mezinárodního obchodu, různé obchodní politiky a dohody, dopad přímých zahraničních investic na hostitelské a zdrojové země, jejich vztah k hospodářskému růstu a úlohu globálních finančních institucí a měnových trhů.

Mezinárodní obchod

1. Výhody mezinárodního obchodu

Standardní pohled na mezinárodní obchod je takový, že přináší ekonomické výhody jak globálnímu Severu, tak globálnímu Jihu. Zaprvé usnadňuje efektivní alokaci zdrojů tím, že umožňuje zemím specializovat se na výrobu zboží a služeb, v nichž mají komparativní výhodu. Tato specializace vede ke zvýšení produktivity, snížení výrobních nákladů a vyšší kvalitě zboží pro spotřebitele.

Za druhé, mezinárodní obchod rozšiřuje trhy pro vývozce, což umožňuje firmám dosáhnout úspor z rozsahu a zvýšit jejich konkurenceschopnost. A konečně, obchod stimuluje hospodářský růst, vytváří pracovní příležitosti a podporuje technologický pokrok prostřednictvím přenosu znalostí a dovedností mezi obchodními partnery.

2. Obchodní politiky a dohody

Obchodní politiky a dohody hrají významnou roli při utváření vztahů v rámci mezinárodního obchodu mezi globálním Severem a globálním Jihem. Světová obchodní organizace (WTO) je hlavním globálním orgánem odpovědným za regulaci mezinárodního obchodu, který usiluje o zajištění spravedlivé hospodářské soutěže a odstraňování obchodních překážek. Regionální dohody, jako je Severoamerická dohoda o volném obchodu (NAFTA) a Evropská unie (EU), rovněž podporují hospodářskou integraci a spolupráci mezi členskými zeměmi. Tyto dohody mohou přispět k rozvoji zemí globálního Jihu tím, že poskytují preferenční přístup na trhy zemí globálního Severu a podporují liberalizaci obchodu. Mohou sloužit jako vzor pro podobné regionální obchodní dohody (například MERCOSUR v Latinské Americe a TPP v Tichomoří a Asii). Mohou však také tvořit blokády přístupu na trhy globálního Severu. Může se tak stát například prostřednictvím cel nebo překážek založených na výrobní legislativě, například nařizování určitých výrobních norem.

Přímé zahraniční investice (PZI)

1. Dopad na hostitelské a zdrojové země

Přímé zahraniční investice hrají klíčovou roli při podpoře hospodářské integrace mezi globálním Severem a globálním Jihem. Pro hostitelské země globálního Jihu mohou PZI přispět k hospodářskému růstu tím, že poskytují kapitál, technologie a odborné znalosti v oblasti řízení. Mohou také vytvářet pracovní příležitosti, zlepšovat infrastrukturu a stimulovat domácí investice. Přímé zahraniční investice však mohou mít i nepříznivé účinky, jako je zhoršování životního prostředí, vykořisťování pracovních sil a vytlačování místních firem (argument „nově vznikajícího průmyslu“). Pro zdrojové země globálního Severu představují PZI potenciál vyšší návratnosti investic, přístupu na nové trhy a snížení výrobních nákladů díky přemístění výrobních zařízení do zemí s nižšími náklady. To samozřejmě může mít dopad na dostupnost pracovních míst ve výrobě na globálním Severu.

2. Vztah mezi přímými zahraničními investicemi a hospodářským růstem

Přímé zahraniční investice mohou být významnou hnací silou hospodářského růstu jak pro hostitelské, tak pro zdrojové země. Mohou přispět ke zvýšení produktivity, technologickému pokroku a přenosu znalostí a dovedností. Kromě toho mohou PZI stimulovat domácí investice a zlepšit platební bilanci hostitelských zemí. Pozitivní vztah mezi PZI a hospodářským růstem však není zaručen, neboť závisí na kvalitě institucí, investičním klimatu a schopnosti hostitelských zemí účinně absorbovat a využívat PZI. Přímé zahraniční investice může například zachytit malá skupina podnikatelských elit. Velké nadnárodní korporace mohou také využít příslibu PZI k tomu, aby donutily země globálního Jihu poskytnout daňové úlevy nebo výjimky z pracovněprávních a ekologických předpisů.

Případová studie: vzestup Asijských tygrů

V knize „How Asia Works“ se novinář Joe Studwell zabývá hospodářským rozvojem asijských zemí a nabízí komplexní analýzu faktorů, které přispěly k jejich úspěchu i neúspěchu. Studwell tvrdí, že existuje ucelený model rozvoje, který je hnací silou rychlého růstu východoasijských ekonomik, jako je Japonsko, Jižní Korea, Tchaj-wan a Čína. Identifikuje tři klíčové součásti tohoto modelu: pozemkovou reformu, proexportní průmyslovou politiku a finanční politiku.

Pozemková reforma: Studwell tvrdí, že úspěšná pozemková reforma je základem hospodářského rozvoje v Asii. Přerozdělením vlastnictví půdy může vláda podpořit produktivitu zemědělství a růst příjmů na venkově. To pomáhá zmírnit chudobu, vytvořit spravedlivější společnost a generovat úspory, které lze investovat do

budoucího průmyslového rozvoje. Autor zdůrazňuje, že je důležité zaměřit se malé a pracné zemědělství jako katalyzátor růstu.

Průmyslová politika zaměřená na vývoz: Studwell zdůrazňuje úlohu proexportní průmyslové politiky při podpoře hospodářského růstu v asijských zemích. Tvrdí, že vláda by měla aktivně podporovat rozvoj exportně orientovaného průmyslu prostřednictvím dotací, daňových úlev a dalších podnětů. Tato odvětví následně vytvářejí pracovní místa, zvyšují produktivitu a podporují technologické inovace. Zaměřením se na konkrétní odvětví a podporou nově vznikajících průmyslových odvětví může vláda postupně vybudovat konkurenční výhodu na světovém trhu.

Finanční politika: Autor tvrdí, že pro úspěch asijského modelu rozvoje je zásadní dobře řízený finanční sektor. Vlády by si měly udržet kontrolu nad domácími finančními institucemi a směřovat úvěry do strategických odvětví. Tím je zajištěna efektivní alokace kapitálu a podpora dlouhodobého hospodářského růstu. Finanční politika by navíc měla upřednostňovat domácí stabilitu a rozvoj před krátkodobou maximalizací zisku a spekulativními investicemi.

Studwell také kritizuje přístupy k rozvoji zemí jihovýchodní Asie, jako je Indonésie, Malajsie, Filipíny a Thajsko, které se neřídily stejným modelem rozvoje jako úspěšné východoasijské ekonomiky. Tyto země se potýkají s problémy, jako je nerovnost, korupce a nevhodná průmyslová politika, které brzdí jejich pokrok.

Mezinárodní finanční trhy

1. Globální finanční instituce

Globální finanční instituce, jako je Světová banka a Mezinárodní měnový fond (MMF), hrají klíčovou roli při podpoře globální ekonomické integrace. Poskytují finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím, pomáhají jim budovat infrastrukturu, provádět politické reformy a stabilizovat jejich ekonomiky. Tyto instituce mohou přispět ke zmenšení rozdílů mezi globálním Severem a globálním Jihem tím, že podporují udržitelný rozvoj, snižují chudobu a podporují hospodářskou stabilitu. Kritika těchto institucí spočívá v tom, že slouží potřebám Západu prostřednictvím vynucené deregulace výměnou za poskytování peněz.

2. Měnové trhy a směnné kurzy (pokračování)

Kolísání směnných kurzů může mít významné důsledky jak pro globální Sever, tak pro globální Jih. Náhlé posílení měny může poškodit exportně orientovaná odvětví a snížit konkurenceschopnost domácího průmyslu, zatímco znehodnocení měny může zvýšit dovozní náklady a inflační tlaky. Řízení volatility směnných kurzů je tedy nezbytné pro podporu stabilní a udržitelné hospodářské integrace. Zhodnocení měny znamená, že se vaše měna stává atraktivnější, a proto se zvyšují náklady na nákup vašeho zboží pro zahraniční subjekty. Znehodnocení měny znamená opak: nákup zboží se pro zahraniční subjekty stává levnějším, ale zároveň se pro ně nákup zahraničního zboží stává dražším.

Případová studie: Hospodářská krize na Srí Lance v roce 2022

Hospodářská krize na Srí Lance v roce 2022 slouží jako názorný příklad složité interakce mezi mezinárodním obchodem, přímými zahraničními investicemi a finančními trhy v kontextu globální hospodářské integrace. Krize se vyznačovala závažným nedostatkem deviz, vysokou inflací, rostoucím státním dluhem a bezprecedentním znehodnocením srílanské rupie.

Srí Lanka byla zkrátka závislá na tom, zda bude dostávat dostatek dolarů na nákup zboží na mezinárodním trhu. Pandemie COVID-19 narušila dodavatelské řetězce a vážně zasáhla klíčové odvětví cestovního ruchu v zemi. Srílanská vláda se také zapojila do neekonomických domácích projektů, například do výstavby přístavu v druhém městě země s finanční podporou Číny. Toto město bylo důležité pro vládnoucí elitu, ale jeho ekonomická potřebnost byla sporná. Navíc velká závislost Srí Lanky na dovozu základního zboží spolu s poklesem příjmů z vývozu prohloubily devizovou krizi. Neschopnost srílanské vlády zajistit si dostatečné zahraniční financování na vyřízení svých dluhových povinností situaci ještě zhoršila. To vedlo k masivnímu znehodnocení srílanské rupie.

Krise zdůrazňuje význam zdravých makroekonomických politik, fiskální disciplíny a hospodářské diverzifikace pro země globálního Jihu. Zdůrazňuje také potřebu účinné mezinárodní spolupráce a pomoci ze strany světových finančních institucí, jako je MMF, které by zemím pomohly zvládnout ekonomické problémy a udržet stabilitu světové ekonomiky.

Globální dělba práce

Globální dělba práce je hnací silou vzájemného propojení národních ekonomik, která ovlivňuje hospodářský růst a rozvoj po celém světě. V této eseji se budeme zabývat různými aspekty této dělby práce, včetně offshoringu a outsourcingu, globálních hodnotových řetězců a migrace pracovních sil. Dále se budeme zabývat dopady těchto jevů na rozvinuté i rozvojové země a pro každý aspekt uvedeme příklad. Hlubším proniknutím do každého z těchto témat můžeme lépe pochopit nuance globální dělby práce a její důsledky pro globální ekonomiku.

Offshoring a outsourcing

1. Důvody pro offshoring a outsourcing

Offshoring a outsourcing jsou postupy, při nichž společnosti přesouvají obchodní procesy nebo pracovní místa do jiných zemí, často za účelem snížení nákladů nebo získání přístupu ke specializovaným dovednostem. K nárůstu offshoringu a outsourcingu přispívá několik faktorů, včetně pokroku v komunikačních technologiích, liberalizace obchodních politik a snahy společností udržet si konkurenceschopnost na stále globalizovanějším trhu.

Příklad: Společnost Apple Inc. zadává výrobu komponentů pro iPhone do několika zemí, včetně Číny a Tchaj-wanu, aby měla přístup ke specializovaným dovednostem a nižším nákladům na pracovní sílu.

2. Dopad na pracovní místa a mzdy v rozvinutých zemích

Přestože offshoring a outsourcing mohou firmám přinést úspory nákladů, ve vyspělých zemích mohou vést ke ztrátě pracovních míst a stagnaci mezd. Vzhledem k přesunu pracovních míst do zemí s nižšími náklady na pracovní sílu může být pro pracovníky ve vyspělých zemích obtížnější získat dobře placené a stabilní zaměstnání. V některých případech to může vést k úpadku výrobního sektoru a zvýšení příjmové nerovnosti.

Navíc strach z offshoringu a outsourcingu může přimět pracovníky ve vyspělých zemích, aby přijali nižší mzdy a nižší benefity, aby si udrželi svá pracovní místa. To může přispět ke stagnaci mezd a k poklesu celkové kvality pracovních míst.

3. Dopad na globální Jih

Naopak offshoring a outsourcing mohou vytvořit pracovní příležitosti a stimulovat hospodářský růst v zemích globálního Jihu. Příliv pracovních míst může pomoci snížit míru nezaměstnanosti a přispět k celkovému hospodářskému rozvoji. Tento růst však může být na úkor práv pracovníků, ekologických standardů a spravedlivých mezd, protože společnosti často upřednostňují snižování nákladů před sociálními a environmentálními hledisky.

Závislost na zahraničních společnostech v oblasti zaměstnanosti a investic může navíc vést k ekonomické závislosti, takže země globálního Jihu jsou zranitelné vůči výkyvům na světových trzích a rozhodnutím nadnárodních společností. Z dlouhodobého hlediska by to mohlo bránit rozvoji domácích průmyslových odvětví a omezit hospodářskou diverzifikaci.

Globální hodnotové řetězce

1. Úloha nadnárodních korporací v globálních hodnotových řetězcích

Nadnárodní korporace hrají významnou roli při utváření globálních hodnotových řetězců. Prostřednictvím svých rozsáhlých sítí mohou koordinovat výrobu zboží a služeb v mnoha zemích a využívat komparativních výhod a úspor z rozsahu. To jim umožňuje vyrábět zboží efektivněji a s nižšími náklady, z čehož mohou těžit jak samotné společnosti, tak spotřebitelé.

Automobilový průmysl je ukázkovým příkladem fungování globálních hodnotových řetězců, kdy výrobci automobilů odebírají díly z různých zemí a finální výrobek montují na jiném místě. To jim umožňuje využívat výhod regionální specializace a nižších výrobních nákladů. Kritici tvrdí, že to vedlo k deindustrializaci na Západě v bývalých centrech výroby automobilů, jako je Detroit.

2. Vzájemná závislost zemí ve výrobních procesech

Vytvoření globálních hodnotových řetězců vedlo k větší vzájemné závislosti mezi zeměmi. Vzhledem k tomu, že se země specializují na určité fáze výroby, stávají se na sobě závislé, aby udržely efektivní dodavatelské řetězce a uspokojily požadavky spotřebitelů. Tato vzájemná provázanost může poskytnout příležitosti pro spolupráci a společnou prosperitu, ale také vystavuje země rizikům spojeným s narušením globálních dodavatelských řetězců, jako jsou přírodní katastrofy nebo geopolitické napětí.

Migrace pracovních sil

1. Faktory ovlivňující migrační vzorce

Migraci pracovních sil ovlivňuje několik faktorů, včetně ekonomických příležitostí, politické stability a společenských sítí. Jednotlivci mohou migrovat, aby získali lépe placenou práci, unikli před konfliktem nebo pronásledováním nebo se připojili k rodinným příslušníkům, kteří již migrovali. K usnadnění mobility pracovní síly přispěl také pokrok v dopravních a komunikačních technologiích, který jednotlivcům usnadňuje stěhování za lepšími příležitostmi.

Příklad: Migrace kvalifikovaných IT odborníků z Indie do Spojených států je vyvolána poptávkou po specializované pracovní síle v americkém technologickém průmyslu a také vyhlídkou na vyšší mzdy a lepší životní podmínky.

2. Ekonomické důsledky migrace pro vysílající a přijímající země

Migrace může mít pozitivní i negativní ekonomické důsledky pro vysílající i přijímající země. Pro vysílající země mohou převody peněz od migrantů podpořit místní ekonomiku a přispět k rozvoji. V roce 2020 dosáhly toky remitencí do zemí s nízkými a středními příjmy 540 miliard dolarů, což z nich činí pro mnoho rozvojových zemí klíčový zdroj deviz a finanční stability.

V těchto zemích však může docházet k "odlivu mozků", kdy kvalifikovaní pracovníci odcházejí do vyspělejších zemí. To může vést k nedostatku odborníků v klíčových odvětvích, jako je zdravotnictví a školství, což může brzdit dlouhodobý rozvoj země. Úsilí o boj proti odlivu mozků může zahrnovat vytváření pobídek pro kvalifikované pracovníky, aby zůstali nebo se vrátili, mezi které patří například lepší pracovní příležitosti, konkurenceschopné platy a lepší pracovní podmínky.

Na druhou stranu mohou přijímající země těžit z přílivu kvalifikované pracovní síly, která může zaplnit mezery na trhu práce a přispět k hospodářskému růstu. Migranti mohou také přinést nové nápady, dovednosti a kulturní perspektivu, podpořit inovace a obohatit sociální strukturu přijímající země.

Přijímající země se však mohou potýkat s problémy při začleňování migrantů do pracovního procesu a poskytování potřebných sociálních služeb. V některých případech může příliv migrantů vyvolat napětí na trhu práce, což vede ke zvýšené konkurenci o pracovní místa a tlaku na snižování mezd. Řešení těchto problémů vyžaduje komplexní migrační politiku a sociální programy, které podporují integraci migrantů do společnosti.

Globální dělba práce vytvořila složitou síť vzájemné ekonomické závislosti, která určuje způsob, jakým se země a společnosti vzájemně ovlivňují. Mezitímco mohou být offshoring, outsourcing a globální hodnotové řetězce hnací silou ekonomického růstu a rozvoje, představují také problémy z hlediska jistoty zaměstnání, stagnace mezd a

sociálních a ekologických dopadů. Kromě toho migrace pracovních sil, která je poháněna faktory, jako jsou ekonomické příležitosti a politická stabilita, zdůrazňuje význam pochopení ekonomických důsledků těchto globálních změn.

Cvičení 2: Debata o ekonomické práci v roli aktéra

Rozdělte třídu do následujících skupin. V každé skupině jsou 2-3 lidé. Ponechte si 3 osoby jako rozhodčí. Dejte všem skupinám 15 minut na přípravu.

1. Ekonomický migrant s nízkou kvalifikací ze severní Nigérie, který se chce přestěhovat do Evropy za práci;
2. Rodina migranta, který zůstal v severní Nigérii;
3. Stavební dělník z jižního Španělska;
4. Mladá rodina ve Španělsku, která si chce koupit svůj první dům;
5. Pracovník hraniční kontroly pracující pro agenturu Frontex, která hlídkuje ve Středozemním moři a snaží se zadržet pašeráky lidí.

Každá skupina si připraví tříminutovou řeč, ve které nabídne svůj pohled na téma, „že bychom měli odstranit všechny překážky ekonomické migrace“.

Každá skupina pak v průběhu tří minut kritizuje příspěvek druhé strany.

Na základě této debaty se rozhodčí rozhodnou, zda s návrhem souhlasí, nebo ne. Ve svém verdiktu se snaží zdůraznit, které příspěvky považují za nejúčinnější.

Hodnocení dopadů ekonomické globalizace

Šest tváří globalizace

Anthea Robert a Nicolas Lamp v knize *Six Faces of Globalization* (2021) uvádějí, že v západních společnostech v současnosti koluje nejméně šest příběhů o tom, co se děje v posledních desetiletích. Velký příběh globalizace, kdysi oslavovaný jako nezastavitelná síla, která učiní celý svět západním, prosperujícím a liberálním, se změnil v kaleidoskop, v němž každé otočení diváka přináší novou vizi a zápletku pro další příběh.

Zprvé existuje zavedený „mainstreamový“ pohled. V tomto příběhu je vidět pouze pokrok a nejsou zde žádné porážení. Díky globalizaci se trhy staly efektivnějšími a společnosti inovativnějšími. Technologie se vyvíjejí mílovými kroky. Rozšiřování vede k vyšší produktivitě. Ekonomika roste. Všichni pociťují velké výhody a chudoba ve světě se snižuje. Díky volnému obchodu, liberalizaci ekonomiky, omezování státu a vytváření mezinárodních institucí, jako jsou Světová banka, MMF a World Hand Organization, vznikly formy mezinárodní dělby práce, které jsou prospěšné pro celý svět.

Spotřebitelé si nyní mohou koupit více potravin, přístrojů a služeb než kdykoli předtím. Společnost se bude stále více homogenizovat. Jistě, velké množství pracovníků by mohlo přijít o práci. Regiony mohou zaostávat. Občané mají menší rozhodovací pravomoci. Řízení bude stále technokratičtější. Pokud však budou existovat porážení, mohou být bohatě kompenzováni penězi – v případě potřeby prostřednictvím základního příjmu.

Dalších pět příběhů se zaměřuje na ty, kteří jsou ve výše uvedeném příběhu poraženi. I když ekonomika roste a koláč se v absolutních číslech zvětšuje, jeho části jsou stále nerovnější. I když se věci zlevňují a lidé jako spotřebitelé si polepšují a i když ti, kteří přijdou o práci, mohou počítat s pomocí a podporou, bolí to, když se zavře továrna, kde jste léta pracovali, čtvrt se viditelně zhoršuje, mladí lidé z oblasti odcházejí, rodiny se rozpadají a vy po nekonečných žádostech najdete méně placenou práci, pro kterou máte sotva kvalifikaci. Pak je jasné, že veškeré bohatství se nedá koupit za peníze, že "hospodářský růst" může být skutečně doprovázen ztrátou a že globalizace – navzdory všem úspěchům – může ve světě zanechat stopu hořkosti a zášti.

Všechny příběhy, o nichž se hovoří v knize *Six Faces of Globalisation*, souvisejí se ztrátou globalizace. Děj se však liší. Ztráta a náprava jsou definovány odlišně. V každém příběhu se na scéně objevují noví aktéři a překážky, které je třeba překonat, vypadají trochu jinak. Přestože příběhy vycházejí ze stejných faktů a čísel, staví je do jiného světla a někdy vyvozují radikálně odlišné závěry.

Kromě příběhu neoliberální elity, který vychvaluje globalizaci, autoři postupně rozlišují:

1. Vyprávění, které odmítá globalizaci a hospodářský růst, v němž je „planeta“ velkým poraženým – vzpomeňte si na globální oteplování;

2. Lékem je pravicově populistický narativ, v němž dochází k porážce „národa“, a proto převezme zpět kontrolu – vzpomeňte si na Front Nationale, Brexit nebo Make America Great Again;
3. Levicově populistický příběh, v němž jsou "třídy", zejména dělnická třída a nižší střední třída v západních zemích, velkými poraženými a Green New Deal by měl nabídnout útěchu;
4. Narativ proti nadnárodním a velkým (technologickým) společnostem, v němž jsou pracovníci a komunity na celém světě poraženými a hlavním řešením je reforma institucí globálního trhu;
5. Geopolitický příběh, v němž z velmocí hrozí zejména Západu ztráta moci a prestiže a diplomacie a realistická mocenská politika musí zajistit žádoucí vojenskou a ideologickou rovnováhu.

Stručně řečeno, otočte kaleidoskopem a obraz globalizace se změní. Tyto příběhy si v hodnověrnosti nijak nekonkurují. V každém z nich je věnována pozornost zneužití nebo nebezpečím, kterým je v ostatních věnována malá nebo žádná pozornost. Každý z nich vyhrožuje povoláním rozzlobené nebo znepokojené menšiny požadující nápravu nebo uznání utrpených křivd. Každý vidí smítko v oku druhého, ale ne trám ve svém vlastním.

Autoři důrazně upozorňují, že všechny tyto příběhy mají západní charakter. V Asii se miliony lidí vymanily z chudoby a vzrostla střední třída. Právě tam je perspektiva globalizace.

Kritika knihy však spočívá v tom, že všechny tyto příběhy jsou také "bílé". Nikdo nemluví o potřebě "dekolonizace", a to nás upozorňuje na to, jak nerovnost například mezi bělochem a černochem, mužem a ženou a heterosexuálem či homosexuálem pronikla hluboko do psychiky a do společenských institucí a stále tam přetrvává.

Dopady globalizace na země globálního Jihu

Jednu takovou kritiku zastává antropolog Jason Hickel. Jeho kritika globalizace se soustředí na její roli v udržování globální ekonomické nerovnosti a ničení životního prostředí.

Hickel tvrdí, že ekonomická globalizace nevedla k hospodářskému růstu a rozvoji v rozvojových zemích, jak bylo slibováno. Místo toho upevnila globální ekonomickou nerovnost a udržuje rozvojové země ve stavu zaostalosti. Poukazuje na to, že 1 % nejbohatší světové populace nyní vlastní více bohatství než spodních 50 % populace dohromady a že globalizace tuto nerovnost ještě prohloubila.

Hickel poukazuje na to, že země globálního Jihu byly začleněny do globální ekonomiky prostřednictvím politiky liberalizace obchodu a investic, kterou prosazují instituce jako Světová banka a Mezinárodní měnový fond (MMF). Tyto politiky podpořily rozvojové země v tom, aby se zaměřily na vývoz a přilákaly zahraniční investice, a domnívá se, že to často jde na úkor místních průmyslových odvětví a malých podniků. V důsledku toho se mnoho rozvojových zemí stalo závislými na vývozu několika málo primárních

komodit, což je činí zranitelnými vůči výkyvům světových cen komodit. Příkladem může být hospodářská krize v Brazílii v roce 2014 způsobená nízkými cenami komodit, která přispěla k pádu Roussefovy vlády a vítězství populisty Jaira Bolsanaro ve volbách.

Hickel dále tvrdí, že globalizace vedla k vykořisťování práce a zdrojů v zemích globálního Jihu, kde nadnárodní korporace využívají uvolněných environmentálních a pracovních předpisů k těžbě zdrojů a vykořisťování pracovníků v rozvojových zemích. To vedlo k tomu, že pracovníci v zemích globálního Jihu dostávají často velmi nízké mzdy a jsou vystaveni špatným pracovním podmínkám.

Hickel také upozorňuje, že mnohé ekonomické zisky, které jsou v zemích globálního Jihu připisovány globalizaci, jsou často výsledkem těžby přírodních zdrojů, nikoli udržitelného hospodářského růstu. To vede ke zhoršování životního prostředí a mnohé rozvojové země v důsledku toho trpí negativními dopady klimatických změn.

V neposlední řadě Hickel tvrdí, že globalizace má ničivý dopad na životní prostředí, protože snaha o hospodářský růst a zisk vede k nadměrnému využívání přírodních zdrojů a degradaci ekosystémů. Poukazuje na to, že rozvojové země nesou hlavní tíhu tohoto ničení životního prostředí a mnohé z nich čelí ničivým důsledkům změny klimatu, přestože k tomuto problému přispívají nejméně.

Hickel prosazuje alternativní ekonomický model, který upřednostňuje místní ekonomiku, environmentální udržitelnost a sociální spravedlnost. Vyzývá k radikálnímu přehodnocení našeho ekonomického systému, který by kladl důraz na blaho lidí a planety, nikoli na honbu za ziskem a ekonomickým růstem za každou cenu.

Protiargument k Jasonu Hickelovi nejlépe vyjádřil badatel Max Roser. Jedná se o ekonomu a zakladatele webových stránek Our World in Data, které poskytují data a výzkumy o globálním rozvoji. Roserův názor na ekonomickou globalizaci je, že je pozitivní silou pro hospodářský růst a rozvoj, zejména v rozvojových zemích.

Roser tvrdí, že ekonomická globalizace vedla k výraznému snížení chudoby a zlepšení životní úrovně na celém světě. Poukazuje na to, že od 80. let 20. století se počet lidí žijících v extrémní chudobě snížil o více než 1 miliardu, a to především díky rozšíření globálního obchodu a investic.

Roser také tvrdí, že ekonomická globalizace vedla k větším hospodářským příležitostem pro rozvojové země, přičemž mnoho zemí zaznamenalo rychlý hospodářský růst a rozvoj v důsledku zvýšeného obchodu a investic. Poukazuje na to, že země jako Čína, Indie a Vietnam zaznamenaly v důsledku integrace do globální ekonomiky výrazný hospodářský růst.

Roser dále tvrdí, že hospodářská globalizace vedla k větší inovaci a technologickému pokroku, protože podniky a podnikatelé mají přístup na nové trhy a ke zdrojům po celém světě.

I Roser však uznává, že ekonomická globalizace má i negativní dopady, zejména pokud jde o zhoršování životního prostředí a vykořisťování pracovní síly v rozvojových zemích.

Tvrdí, že tyto problémy je třeba řešit prostřednictvím politik, které podporují udržitelný hospodářský růst a sociální spravedlnost.

Celkově se Roser domnívá, že ekonomická globalizace je pozitivní silou pro globální hospodářský růst a rozvoj, ale že její přínosy je třeba spravedlivěji a udržitelněji rozdělit mezi jednotlivé země a obyvatelstvo.

Na závěr představíme Branka Milanovice, ekonoma a bývalého zaměstnance Světové banky. Milanovicův názor na globalizaci je, že vedla k výraznému zvýšení globální příjmové nerovnosti, ale zároveň přinesla výhody mnoha lidem v rozvojových zemích.

Jedním z Milanovicových klíčových přínosů k výzkumu globalizace je „elephant curve“, která znázorňuje, jak se v posledních desetiletích změnilo globální rozdělení příjmů. Křivka ukazuje, že největší přírůstek příjmů získalo 1 % nejlépe vydělávajících osob ve vyspělých zemích, zatímco střední třída v těchto zemích nezaznamenala téměř žádné přírůstky. Křivka však také ukazuje, že mnoho lidí v rozvojových zemích, zejména v Asii, zaznamenalo ve stejném období výrazný nárůst příjmů.

Milanovic tvrdí, že sloní křivka ukazuje, že globalizace vedla k „divergenci“ v celosvětovém systému rozdělení příjmů, kdy zisky nejlépe vydělávajících lidí v rozvinutých zemích byly kompenzovány zisky střední třídy a chudých v rozvojových zemích. Poukazuje na to, že zatímco globální nerovnost příjmů se zvýšila, chudoba se výrazně snížila, zejména v Asii.

Jednou z kritik elephant curve je, že nezachycuje plný rozsah globální příjmové nerovnosti, zejména mezi velmi chudými. Laureát Nobelovy ceny Angus Deaton tvrdí,

že by elephant curve měla být kombinována s měřítky absolutní úrovně příjmů, jako je například hranice chudoby Světové banky, aby se získal úplnější obraz globální příjmové nerovnosti. Jiní ekonomové zpochybňují elephant curve z metodologických důvodů, například proto, že neobsahuje srovnání mezigeneračního bohatství a že na "sestupný sklon" elephant curve má příliš velký vliv hospodářská stagnace v Japonsku.

Celkově se Milanovic domnívá, že globalizace vedla jak k ziskům, tak ke ztrátám, přičemž v některých částech světa došlo k výraznému zvýšení příjmové nerovnosti, ale také k výraznému snížení chudoby. Tvrdí, že je zapotřebí politických zásahů, které by řešily negativní dopady globalizace a zajistily spravedlivější sdílení jejích přínosů.

Institucionalistické názory

Většina této kapitoly o ekonomické globalizaci se zaměřuje na dopady hospodářských politik na společnost. Existují však institucionalisté, kteří tvrdí, že způsob, jakým jsou řízeny instituce, jako je vláda a velké korporace, je hlavním faktorem určujícím hospodářský úspěch. Mezi ně patří především ekonomové Acemoglu a Robinson.

Ve své knize „Proč státy selhávají“ tvrdí, že inkluzivní politické instituce, které umožňují širokou účast a omezují moc elit, vedou k inkluzivním ekonomickým institucím, které podporují inovace, investice a hospodářský růst. Na druhé straně extraktivní politické instituce, z nichž má prospěch pouze úzká elita, vedou k extraktivním ekonomickým institucím, které potlačují inovace a investice a omezují hospodářský růst.

Problémy, s nimiž se země globálního Jihu a Čína potýkají při dosahování hospodářského rozvoje, mají své kořeny v historickém dědictví jejich politických institucí založených na extrakci. V mnoha z těchto zemí elity v minulosti využívaly svou moc k tomu, aby od obyvatelstva získávaly zdroje a bohatství, což ponechávalo jen malý prostor pro hospodářský růst a rozvoj. Acemoglu a Robinson tvrdí, že vymanění se z tohoto cyklu vyžaduje zásadní posun směrem k inkluzivním politickým institucím, které mohou umožnit rozvoj inkluzivních ekonomických institucí.

V případě Číny Acemoglu a Robinson uznávají působivý hospodářský růst země v posledních několika desetiletích, ale tvrdí, že ho bylo dosaženo kombinací extraktivních politických institucí a selektivních ekonomických reforem. Naznačují, že udržení dlouhodobého růstu bude vyžadovat přechod k inkluzivnějším politickým institucím, které mohou zajistit rovné podmínky pro všechny jednotlivce a firmy.

Cvičení 3: Šest tváří globalizace

Představte šest tváří globalizace, které byly představeny v této kapitole. K prezentaci těchto pohledů můžete použít přiloženou prezentaci, která vám nabídne několik dalších vodítek.

Uspořádejte britskou parlamentní debatu, v níž se každý tým pokusí předložit argumenty, které odpovídají jedné z "tváří" globalizace. Použijte tezi „Tato vláda se věří, že USA a EU by měly výrazně zvýšit své hospodářské investice v subsaharské Africe”.

Vládní týmy by měly zastávat narativ establishmentu nebo egocentrický narativ. Opoziční týmy by měly zastávat levicově-populistický nebo pravicově-populistický narativ.

Narativ globálních hrozeb nebo korporativistický narativ může být v případě potřeby přidělen opozici.

Při hodnocení debaty dbejte na to, abyste zdůraznili, v čem byly týmy silné nebo v čem nedokázaly zůstat konzistentní při uplatňování svého příběhu v debatě.

Pro přípravu můžete využít webové stránky knihy:
<https://www.sixfacesofglobalization.com/>.

Budoucnost globalizace

V této závěrečné části se na základě několika případových studií podíváme na možné budoucnosti globalizace.

Zapojení Číny v zemích globálního Jihu

Obchodní politika a vliv Číny v zemích globálního Jihu v posledních letech nabývají na významu. Čínské zaměření na rozvoj infrastruktury, obchod a investice pomohlo transformovat mnoho afrických ekonomik. Tato zvýšená angažovanost však také vyvolala obavy ohledně udržitelnosti dluhu, transparentnosti a dopadu na místní průmysl.

Obchodní politika a vliv Číny v zemích globálního Jihu jsou často charakterizovány zaměřením země na rozvoj infrastruktury, obchod a investice. Čínská iniciativa Nová Hedvábná stezka zahrnuje několik afrických a asijských zemí, které se staly klíčovými příjemci čínských investic. Čína například založila Asijskou infrastrukturní investiční banku (AIIB), mezinárodní instituci, která financuje rozvoj infrastruktury v rozvíjejících se ekonomikách, včetně několika afrických zemí. AIIB se zavázala financovat několik projektů v Asii, například dálnici v Pákistánu, železnici v Bangladéši a projekt zásobování vodou v Indonésii.

AIIB tvoří základní kámen toho, čemu se často přezdívá Nová hedvábná stezka, sítě dopravních tras, která má propojit Asii, Evropu a Afriku. Nová hedvábná stezka zahrnuje několik infrastrukturních projektů v Africe, například železniční trať Mombasa-Nairobi v Keni, která snížila náklady na dopravu a podpořila hospodářský růst v regionu. Nová hedvábná stezka rovněž usnadnila obchod mezi Afrikou a Čínou, což přispělo k růstu afrického vývozu do Číny.

Zapojení Číny v zemích globálního Jihu však také vyvolalo obavy ohledně udržitelnosti dluhu a transparentnosti. Například na Srí Lance financovala Čína několik infrastrukturních projektů, včetně hlubokomořského přístavu v Hambantotě, což zemi značně zadlužilo. Podobně financování sídla Africké unie v Keni vyvolalo obavy ohledně vlivu Číny na africkou politiku. Kritici tvrdí, že finanční podpora Africké unie ze strany Číny může narušit nezávislost organizace a vést k většímu čínskému vlivu na africké záležitosti. Někteří politologové se obávají, že čínské investice poskytují diktátorům finanční krytí, které potřebují k dalšímu utlačování svého obyvatelstva.

Stejně tak existují obavy, že čínské investice jsou zaměřeny na to, aby čínské společnosti prováděly práce při stavbě silnic a mostů, čímž vytlačují místní průmysl, a že čínské vlastnictví přístavů a dolů odčerpává zdroje a zisky ze zemí globálního Jihu.

Na rozdíl od angažovanosti Číny se angažovanost Západu v zemích globálního Jihu často zaměřuje na pomoc a rozvojovou asistenci. Západní země se rovněž zapojily do obchodu a investic v Africe, ale jejich přístup byl spíše opatrnější a zaměřený na

podporu demokratické správy věcí veřejných, transparentnosti a lidských práv. Západní země častěji propojují pomoc s rozvojem s dobrou správou věcí veřejných a hlasitěji vyzývají k reformám v oblasti lidských práv a politiky.

Přístup západních zemí byl však také kritizován za příliš pomalý a příliš zaměřený na plnění podmínek. Kritici tvrdí, že důraz západních zemí na správu věcí veřejných a lidská práva někdy vedl k zanedbávání hospodářského rozvoje a ignorování hlavních příčin chudoby a nestability v afrických zemích. Kritici tento názor shrnují slovy "Čína dává globálnímu Jihu peníze, Západ dává globálnímu Jihu přednášky".

Válka na Ukrajině a globální trh s energií

Válka na Ukrajině v roce 2022 měla významný dopad na globalizaci, především kvůli energetické krizi, kterou vyvolala. Různorodé dopady náhlého prudkého nárůstu cen energií ukazují jak vzájemnou propojenost globální ekonomiky, tak její složitou hierarchii.

Válka na Ukrajině narušila globální trh s energií, což vedlo k energetické krizi, která vážně zasáhla Evropskou unii a země globálního Jihu. K tomu došlo v důsledku přerušení dodávek zemního plynu z Ruska do EU, což vedlo k tomu, že EU musela hledat alternativní zdroje energie. EU se potýkala s prudkým nárůstem cen energie, což vytvářelo obrovský tlak na domácnosti a podniky. Tato krize zdůraznila zranitelnost EU vůči přerušení dodávek ruského plynu a podnítila snahy o diverzifikaci zdrojů energie. Vedle výzev k urychlení přechodu na obnovitelné zdroje energie se EU snažila také zvýšit množství zkapalněného zemního plynu (LNG), který by mohla dovážet a zpracovávat.

Dopad konfliktu na energetický trh vedl ke změně na světovém trhu s LNG. Protože se evropské země snažily snížit svou závislost na ruském plynu, poptávka po LNG se zvýšila. Z tohoto posunu těžili velcí producenti LNG, jako je Katar, protože země zaznamenala prudký nárůst poptávky a vyšší ceny za svůj vývoz LNG. Naopak země jako Pákistán, které jsou na dovozu LNG značně závislé, čelily v důsledku prudkého nárůstu cen zvýšenému finančnímu tlaku, což dále zatížilo jejich ekonomiky.

USA a Čína: spor o mikročipy

Stupňující se napětí mezi USA a Čínou vyvolává obavy o budoucnost globalizace. Tyto dvě velmoci vedou řadu sporů týkajících se obchodu, technologií a regionální bezpečnosti. Jejich spory, jakožto dvou největších světových ekonomik, mají významné důsledky pro globální dodavatelské řetězce, technologický rozvoj a geopolitickou stabilitu.

Cílem zákona CHIPS, který schválila vláda USA, je posílit domácí polovodičový průmysl poskytováním finančních incentív pro výrobu a výzkum čipů. Tato legislativa odráží rostoucí obavy ze závislosti USA na zahraničních dodavatelských řetězcích polovodičů,

zejména z Číny. Zákon CHIPS zdůrazňuje strategické konkurence mezi USA a Čínou v technologickém odvětví a možnost další fragmentace globálního technologického průmyslu.

Zároveň se Tchaj-wan stal rozhodujícím hráčem v celosvětovém odvětví výroby mikroprocesorů, přičemž Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC) je největším světovým výrobcem polovodičů. Význam tchajwanského polovodičového průmyslu ještě více vzrostl v souvislosti s celosvětovým nedostatkem čipů, který ovlivnil různá odvětví, jako je automobilový průmysl, spotřební elektronika a telekomunikace. Vysoce kvalitní mikroprocesory jsou nezbytné pro každé odvětví, které je závislé na technologicky vyspělých řešeních, ať už jako spotřebitelský produkt, nebo v jeho hodnotovém řetězci.

Koncentrace výroby mikroprocesorů na Tchaj-wanu zvýšila hospodářský a strategický význam ostrova pro USA i Čínu. Jakékoli narušení tchajwanského polovodičového průmyslu by proto mohlo mít vážné důsledky pro světovou ekonomiku a technologický sektor.

Pravděpodobnost vojenského konfliktu mezi Čínou a Tchaj-wanem zůstává nejistá, protože obě strany mají silnou motivaci vyhnout se přímé konfrontaci. Napětí v Tchajwanské úžině však roste, což je dáno asertivním postojem Číny, snahou Tchaj-wanu o užší vztahy s USA a závazkem USA k obraně Tchaj-wanu. Chybná kalkulace nebo nedorozumění mezi stranami by mohly potenciálně vést k eskalaci situace, což by mělo významné důsledky pro regionální stabilitu a globalizaci.

Změna klimatu a hospodářské dopady

Očekává se, že změna klimatu bude mít dalekosáhlé důsledky pro globalizaci, protože narušuje ekosystémy, ohrožuje bezpečnost potravin a vody a zvyšuje četnost a intenzitu extrémních povětrnostních jevů. Tyto důsledky pravděpodobně zatíží mezinárodní obchod, finanční systémy a politické vztahy, protože se země budou potýkat s problémy, které změna klimatu přináší.

Podíváme se na čtyři potenciální rizika pro ekonomiky zemí globálního Jihu.

1. Zemědělství a potravinová bezpečnost: Mnoho zemí globálního Jihu spoléhá na zemědělství jako na významný zdroj zaměstnanosti a příjmů. Změny teplot a srážek způsobené změnou klimatu spolu s častějšími a závažnějšími extrémními projevy počasí mohou mít negativní dopad na úrodu a potravinovou bezpečnost. Například subsaharská Afrika čelí riziku snížení zemědělské produktivity v důsledku zvyšujících se teplot a měnícího se množství srážek, což ohrožuje živobytí milionů lidí.
2. Zvyšování hladiny moře a pobřežní hospodářství: Zvyšující se hladina moře představuje významnou hrozbu pro nízko položené pobřežní oblasti v zemích globálního Jihu, jako je Bangladéš a několik malých ostrovních rozvojových států v Tichomoří a Karibiku. Tyto země jsou zranitelné vůči záplavám, pobřežní

erozi a vnikání slané vody, což může mít nepříznivý vliv na zemědělství, rybolov a cestovní ruch a vést ke značným hospodářským ztrátám.

3. Nedostatek vody: Očekává se, že změna klimatu prohloubí nedostatek vody v mnoha regionech globálního Jihu, například na Blízkém východě a v severní Africe. Dlouhotrvající sucha a snižující se zásoby vody mohou vést k neúrodě, snížené zemědělské produktivitě a zvýšené konkurenci o omezené zdroje, což může destabilizovat regionální ekonomiky a zvýšit pravděpodobnost konfliktů.
4. Migrace vyvolaná klimatem: Dopady změny klimatu na ekonomiku a živobytí obyvatel zemí globálního Jihu mohou vést ke zvýšené migraci, protože lidé hledají lepší příležitosti nebo utíkají před katastrofami souvisejícími s klimatem. Tato migrace může způsobit další zatížení již tak omezených zdrojů v cílových zemích, narušit pracovní trh a přispět k sociálnímu napětí.

Cvičení 4: Úvahy o výhodách globalizace

Vyberte si jednu z výše uvedených případových studií.

Rozdělte skupinu na dvě části. Požádejte je, aby vymysleli příklad, kde vidí dopady této případové studie ve svém vlastním prostředí.

Požádejte studenty, aby zhodnotili, zda si myslí, že je tento příklad ovlivňuje v tom, že si přejí více nebo méně globalizace.

Poté požádejte skupiny, aby si se zkusily vcítit do rolí. Jedna z nich zaujme pozici průměrně informovaného občana z globálního Severu, druhá pozici průměrně informovaného občana z globálního Jihu.

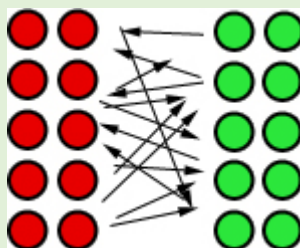
Představte pravidla debaty House of Commons, kdy studenti v každé skupině mohou vyjádřit argumenty, o kterých si myslí, že odpovídají jejich aktérovi, ale mohou být na různých stranách teze. Řekněte jim, že učitel bude debatu hodnotit podle toho, jak dobře navazují na argumenty stejného týmu a jak dobře kritizují argumenty druhého týmu.

Věnujte debatě 10 minut. Provedte reflexi a zeptejte se studentů, které argumenty druhé strany považovali za nejpřesvědčivější, a poté sami uveďte maximálně tři příklady silných argumentů nebo týmové práce.

Debata House of Commons

Jedná se o debatu, v níž studenti místo projevů přednášejí krátké výroky. Týmy se střídají v promluvách a moderátor vybírá, kdo bude mluvit. Studenti vyjádří svou touhu mluvit tím, že se zvednou ze židle. Studenti sedí naproti sobě, což odráží uspořádání anglické Dolní sněmovny.

Debaty mohou probíhat buď s přidělenými pozicemi (jeden tým je pro tezi, druhý proti tezi), nebo s volnými pozicemi (řečníci v týmu se mohou svobodně rozhodnout, zda jsou pro, nebo proti). V prvním případě vítězí tým, který svou argumentační linií rozhodčího více přesvědčí. Ve druhém případě vítězí tým, který poskytne nejkvalitnější argumentaci a týmovou spolupráci.

Schematický přehled rozpravy v Dolní sněmovně

Další literatura

1. Stiglitz, J. E. (2003). Globalisation and Its Discontents. New York: W.W. Norton & Company.
2. Rodrik, D. (2011). The Globalisation Paradox: Democracy and the Future of the World Economy. New York: W.W. Norton & Company.
3. Wolf, M. (2004). Why Globalisation Works. New Haven: Yale University Press.
4. World Bank. (2021). World Development Report 2021
5. Friedman, T. L. (2005). The World is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century. New York: Farrar, Straus and Giroux.
6. O'Rourke, K. H., & Williamson, J. G. (2002). When did Globalisation Begin? European Review of Economic History, 6(1), 23-50.
7. The World Bank. (2021). World Development Indicators. Retrieved from <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=world-development-indicators>
8. The World Trade Organization. (2021). World Trade Statistical Review 2021. Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts2021_e.pdf
9. The International Monetary Fund. (2021). World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/09/28/world-economic-outlook-october-2021>
10. Irwin, D. A. (2017). Clashing over Commerce: A History of US Trade Policy. Chicago: University of Chicago Press.
11. Landler, M., & Swanson, A. (2020, January 15). Trump Signs China Trade Deal, Putting Economic Conflict on Pause. The New York Times. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/01/15/business/economy/china-trade-deal.html>

12. Studwell, Joe (2013). *How Asia Works: Success and Failure in the World's Most Dynamic Region*
13. Roberts, A., & Lamp, N. (2021), *Six Faces of Globalisation*. HUP
14. Connors, M. K., Davison, R. & Dosch, J. (2016). *New Global Politics of the Asia-Pacific*. Routledge.
15. Ashcroft, B., Griffiths, G., & Tiffin, H. (Eds.). (2006). *The Post-Colonial Studies Reader*. Routledge.
16. Hickel, J. (2018). *The Divide: A Brief Guide to Global Inequality and its Solutions*. Windmill Books.
17. Roser, M. (2021). *Economic Growth*. Our World in Data. <https://ourworldindata.org/economic-growth>
18. Milanovic, B. (2016). *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalisation*. Harvard University Press.
19. Deaton, A. (2016). *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality*. Princeton University Press.
20. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Books.
21. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2013). Economics versus politics: Pitfalls of policy advice. *Journal of Economic Perspectives*, 27(2), 173-192.
22. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2020). Political Origins of Economic Inequality. *Journal of Economic Literature*, 58(3), 623-676.
23. DeLong, B. (2022). *Slouching Towards Utopia*. Ingram Publisher Services US.
24. IPCC (2022), *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability*